

Особливості методики навчання фахового лексичного матеріалу студентів спортивного освітнього закладу

The Peculiarities of the Method of Teaching Professional Lexical Material to Students of Sports Educational Institution

Катерина Гнатенко¹, Юлія Коваленко¹
Kateryna Gnatenko, Julia Kovalenko

¹ *Kharkiv State Academy of Physical Culture*
99 Klochkovskaya Street, Kharkiv, 61058, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.35-6](https://doi.org/10.22178/pos.35-6)

LCC Subject Category: LC8

Received 20.05.2018
Accepted 20.06.2018
Published online 24.06.2018

Corresponding Author:
Julia Kovalenko
julawa09@gmail.com

© 2018 The Author. This article is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Анотація. У статті розглянуто особливості комплексного підходу до формування навичок вживання нових лексичних одиниць у студентів спортивного освітнього закладу та обґрунтоване використання під час навчання спеціального комплексу вправ, спрямованого на формування лексичних навичок із комунікативною спрямованістю для підвищення мовленнєвої компетенції студентів. Надано приклади сучасних вправ, спрямованих на формування лексичних навичок згідно з етапами формування навичок.

Результати проведеного експерименту вказують на те, що у студентів експериментальної групи стала помітною тенденція виявлення мовленнєвої ініціативи та інтересу до різних типів роботи без стимулювання в них активності. Підсумкові дані постекспериментального тестування свідчать про те, що запропонований комплекс вправ, спрямований на формування навичок вживання нового лексичного матеріалу, підвищив рівень засвоєння наданого матеріалу. Таким чином, завдяки проведеному експерименту, підтверджено достовірність гіпотези щодо ефективності запропонованого комплексу вправ для підвищення мовленнєвої компетенції студентів спортивної галузі.

Ключові слова: лексичні одиниці; тестування; контрольна група, експериментальна група; комплекс вправ.

Abstract. The article deals with the peculiarities of the complex approach to the formation of the skills of using new lexical units by students of the sports educational institution and the reasonable use during the training of a special complex of exercises aimed at forming lexical skills with a communicative orientation in order to increase the students' speech competence. Examples of modern exercises, aimed at forming lexical skills according to the stages of skills formation, are provided.

The results of the conducted experiment indicate that the students of the experimental group demonstrated the tendency to display the speech initiative and interest in different types of work without being stimulated. The final data of the post-experimental testing indicate that the proposed set of exercises, aimed at developing the skills of using the new lexical material, has increased the level of learning the provided material. Thus, due to the conducted experiment, the reliability of the hypothesis about the effectiveness of the proposed set of exercises for increasing the competence of students in the field of sports is confirmed.

Keywords: lexical units; testing; control group; experimental group; complex of exercises.

ВСТУП

Актуальність запропонованої проблеми зумовлює той факт, що не завжди бажання студентів говорити й знати мову збігається з їх здібностями до нього. Це пояснюється тим, що на сьогодні ще не розроблено методика та комплекси вправ, спрямовані на формування лексичних навичок у студентів спортивного закладу вищої освіти.

Останнім часом значну увагу приділяють проблемам розвитку комунікації в немовних вузах. В основі методики викладання іноземної мови в немовних закладах вищої освіти є сучасна комунікативна методика, у викладанні якої головний упор робиться на його розмовну складову. У процесі комунікації у студентів формуються найважливіші навички, які необхідні для розвитку таких умінь, як сприйняття іноземної мови на слух, уміння розмовляти англійською мовою побіжно і невимушено, що є необхідним під час спілкування з іноземними спортсменами. Заняття відповідно до такої методики навчання англійській мові проводяться в групах із 6–8 студентів. Така кількість студентів вважається оптимальною для досягнення головної мети навчання – вміння вільно висловлювати свої думки іноземною мовою. При такому кількісному складі групи викладач має можливість об'єднувати студентів в невеликі підгрупи або пари та надавати їм колективні завдання, приділяючи при цьому достатньо уваги кожному. Крім того, спільне навчання студентів розширює словниковий запас внаслідок постійного обміну спортивною лексикою та сприйняття нових ідіом з мови не тільки викладача, а й студентів.

Таким чином виникла необхідність вдосконалення сучасної системи вправ із використанням спортивної лексики для студентів спортивного освітнього закладу, де помітна тенденція дефіциту сучасних підручників, що відповідають сучасним вимогам до навчального процесу (наприклад, наявність комунікативних вправ).

Вивченням теорії та практики методики викладання іноземних мов займається значна кількість учених, серед яких С. Ніколаєва [7, 6], О. Вишневський [12], І. Берман, Н. Гальскова [2, 3] та багато інших.

Специфіка цільового дослідження полягає у формуванні навичок вживання фахового лек-

сичного матеріалу студентами закладу вищої освіти згідно з вимогами теоретичного курсу, методики та інтересами студентів, життя яких тісно пов'язане зі спортом.

Метою дослідження було вивчення і розробка принципів формування навичок вживання фахового лексичного матеріалу студентів спортивного освітнього закладу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Як показують багато досліджень, у цей час у студентів немовних спеціальностей спостерігається низька мотивація до вивчення іноземної мови, тому що іноземна мова – важкий предмет, який вимагає багато сил, часу і завзятості [11]. Сучасний заклад вищої освіти потребує методів навчання, які б допомогли не тільки якісно навчити студентів, але перш за все, розвинути потенціал особистості. Сьогодні ця проблема набуває особливого значення через стан науково-технічного прогресу, у зв'язку із чим вимагає більш якісного підходу до викладання, а також можливості використання технічних засобів навчання.

З огляду на те, що процес навчання – це процес формування знань, навичок та вмінь, при формуванні лексичних навичок спирались на те, що навичка – це психічне новоутворення, завдяки якому індивід спроможний виконувати певну дію раціонально, з належною точністю і швидкістю, без зайвих витрат фізичної та нервово-психологічної енергії [2]. Щоб досягти такого рівня, мовленнєва дія має набути таких якостей, як автоматизованість, стійкість, гнучкість, відсутність спрямованості свідомості на форму виконання, відсутність напруження і швидкої втомлюваності [1].

Сучасне навчання спрямовано на те, щоб допомогти студентам не тільки пристосовуватися, але й активно засвоювати ситуації змін у суспільстві. «Нажаль, навчання іноземної мови з урахуванням спеціальності студентів до сьогодні залишається незадовільним. Про це свідчить гострий дефіцит фахівців, які володіють певним регістром іншомовних знань, необхідних для професійного спілкування. Щоб навчити студентів іноземній мові, необхідній в їх майбутній професійній діяльності, слід відмовитися від традиційного підходу, переосмислити його цілі і зміст» [9].

На думку викладачів Харківської державної академії фізичної культури, «мотивація при вивченні іноземних мов у студентів спортивних вищих навчальних закладів незначна, що можна пояснити низкою досить об'єктивних причин: регулярні тренування, висока навантаженість іншими предметами, віднесення іноземної мови до непрофільних предметів, низький рівень знань» [1]. Хоча, на наш погляд, знання іноземної мови не тільки необхідність, але невід'ємна частина повсякденного життя. Студенти спортивного закладу вищої освіти часто бувають за кордоном, де знання англійської мови просто необхідне. Вільне володіння іноземною мовою, разом із професійними навичками, дозволяє спортсмену отримати гідну роботу і побудувати успішну кар'єру не тільки в рідній країні, але й за кордоном.

Ми виходили з того, що підвищення мовленнєвої компетенції студентів Харківської державної академії фізичної культури може бути досягнуто завдяки застосуванню під час навчання спеціального комплексу вправ, спрямованих на формування лексичних навичок із комунікативною спрямованістю. В процесі роботи за цим комплексом студенти вивчають нову спортивну лексику та закріплюють вже вивчену, навчаються правильно і грамотно розмовляти, писати англійською мовою, пізнають з текстів нову інформацію, стосовно спортивного життя чи новин. Таким чином задіяні всі галузі активності студентів під час занять.

Під час навчання слід орієнтуватися на розвиток особистості студента, його пізнавальні і творчі здібності; на формування глибокої особистісної мотивації, а також стимул до отримання освіти і, безпосередньо, знання іноземних мов. А викладач, перш за все, «покликаний впливати на основні напрямки формування мотивації учня. Викладач виступає як засіб ознайомлення з тією чи іншою системою знань, вибудовує навчальний процес, взаємодіє з учнями» [4].

Для перевірки розробленої системи вправ та для вивчення закономірностей роботи з гіпотезою було обрано такий метод дослідження, як експеримент [12]. Висновок про ступінь валідності гіпотези дослідження можна зробити тільки якщо забезпечити рівнозначний зв'язок між незалежною та залежною змінними. Незалежною змінною встановлено спо-

сіб організації лексичного матеріалу. Залежною змінною виступає ефективність його засвоєння з усування можливого впливу побічних перемінних було обрано схему із контрольною та експериментальною групами. В цілому схема експериментальної перевірки мала такий вигляд: доекспериментальне тестування, відбір досліджуваних; експериментальне навчання; постекспериментальне тестування; кількісний та якісний аналіз результатів постекспериментального тестування; висновки.

Завдання експерименту: апробація розроблених матеріалів, їх корекція, уточнення дозування та тривалості навчання.

До експериментального тестування виявило, що рівень засвоєння мовного матеріалу студентами обох груп є однаковим; таким чином, така побічна змінна як різниця рівня знань та засвоєння їх не мала впливу на залежну змінну. Контрольною стала 11 група, а експериментальною – 18. Експериментальне навчання проводилось у групах у рамках аудиторних занять в один і той самий час, в закріплених за групами аудиторіях. Навчання проводилось протягом 5 занять (10 годин). Різниця між навчанням у контрольній та експериментальній групах – спосіб організації подачі матеріалу (системи вправ), який виступав у експерименті як незалежна змінна.

Розроблена система вправ відповідає сучасним вимогам методики. Як ми вже зазначали, розроблена система вправ спирається на методичні етапи формування навички, отже, розглянемо більш детально структуру, згідно з якою ми розробляли вправи.

Перший етап (орієнтовно-підготовчий), де здобувачів знайомлять з новим матеріалом і виконують окремі мовленнєві дії за зразком або правилом. За розробленою системою вправ у студентів на цьому етапі створювалась орієнтовна основа, яка необхідна для формування навичок. Наведемо приклад вправ згідно з першим етапом:

Exercise 1. How do we do these sports?

go	play	do
----	------	----

1. We _____ athletics and gymnastics.
2. We _____ baseball, chess, volleyball, tennis, football, ice hockey.
3. We _____ windsurfing, sailing, motor racing, horse riding, swimming.

Exercise 2. Where do we go/do/play these sports?

a board, a field, a rink, a court, a track, a pool, a ring, a pitch

On the _____ tennis, volleyball.

On the _____ athletics, motor racing.

On the _____ ice hockey, speed skating, figure skating.

In the _____ swimming.

In the _____ baseball, soccer.

On the _____ American football, cricket.

On the _____ chess, checkers, draughts.

In the _____ horse riding.

Exercise 3. What equipment do we use to play these sports?

a bat	a piece	a net	a racquet	a puck	a stick	gloves
-------	---------	-------	-----------	--------	---------	--------

We use _____ to play baseball, ice-hockey and to do boxing.

We use _____ to play volleyball and tennis.

We use _____ to play tennis and squash.

We use _____ to play ice hockey.

We use _____ to play chess; checkers and draughts.

We use _____ to play ice hockey.

We use _____ to play cricket and baseball.

Exercise 4. What units are used for measuring how well sportsmen are doing in these sports and games?

kilos	points	metres \ centimetres	goals	minutes \ seconds
-------	--------	----------------------	-------	-------------------

1. _____: tennis, volleyball, basketball, boxing;

2. _____: weightlifting;

3. _____: racing, cycling, running, swimming;

4. _____: high jumping, long jumping, pole vaulting;

5. _____: football, hockey, water polo, soccer.

Студентам пропонується логічно закінчити фрази із використанням поданих слів спортивної тематики. Це може бути зроблено усно.

Другий етап (стереотипно-ситуативний). Тут мала місце автоматизація дій студентів з новим лексичним матеріалом в аналогічних ситуаціях мовлення (фраза, речення). На цьому етапі особливу увагу приділяли різноманітності ситуацій, оскільки це сприяє формуванню гнучкості.

Третій етап (варіативно-ситуативний), де має місце подальша автоматизація дій учнів з новим лексичним матеріалом на рівні понад фразової єдності. Згідно з цим етапом, новий матеріал використовувався поряд з тим, що вивчався раніше. Саме тут формувалася стій-

кість та продовжувалося формування гнучкості та автоматизованості.

Робота студентів і в контрольній групі, і в і експериментальній підлягала систематичному поточному контролю. Об'єктами контролю виступали навички і вміння вживання фахового лексичного матеріалу.

Спостереження за поведінкою досліджуваних у процесі експериментального навчання стало важливим компонентом дослідження, оскільки стали вагомим джерелом інформації. В експериментальній групі помітною стала тенденція підвищеної активності розумово-мовленнєвої діяльності студентів. Підвищився рівень проявлення мовленнєвої ініціативи у студентів без стимулювання в них активності. Студенти намагалися якомога більше використовувати нові лексичні структури у спілкуванні, на відміну від контрольної групи, де студенти намагалися зовсім не використовувати нові лексичні структури в усному мовленні, а обмежитись простими, давно знайомими структурами.

В експериментальній групі студенти від відчуття успішності у вивченні теми та від подолання завдань, вимагали додаткових вправ або додаткових мовленнєвих завдань.

У контрольній групі, де не було представлено комунікативні завдання, студенти не відчували себе суб'єктами спілкування, тому вправи їх не приваблювали, до додаткових завдань вони навіть не доходили через повільне виконання наданих вправ.

Отже студенти в експериментальній групі виявляли інтерес до різних типів роботи: в системі вправ були поєднані індивідуальні форми роботи з колективними. У контрольній групі колективних завдань майже не було, не було й інтересу до індивідуальних. Труднощі в експериментальній групі були пов'язані лише з незнанням нових слів. Тенденції, які проявилися на початковому етапі, стійко підсилювались і на подальших заняттях, та в цілому характеризували досліджуваних в контрольній групі бажанням обмежитись загальним розумінням матеріалу, бажанням не використовувати нові лексичні структури в усному мовленні.

Щодо експериментальної групи, то склалося враження, що подання лексичного матеріалу, як особової організованої системи, сприяло позитивному ставленню досліджуваних в ек-

спериментальній групі до навчання. Можливо цьому сприяла новизна організації у поєднанні з яскраво виявленою фаховою орієнтацією навчання з першої хвилини занять. У будь-якому випадку, емоційний рівень настрою студентів протягом занять в експериментальній групі був помітно вище, ніж в контрольній групі, де викладач до затримання інтересу до навчання мав запобігати допоміжних методів.

Постекспериментальне тестування проводилось у письмовій формі. Для цього було використано комплекс завдань на вживання фахової лексики. Підсумкові результати постекспериментального тестування свідчать про те, що середній коефіцієнт засвоєння мовного матеріалу в контрольній групі = 0.71, на відміну від експериментальної групи, де коефіцієнт засвоєння = 0.87.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження свідчать про те, що запропонований комплекс

вправ, спрямований на формування навичок вживання фахового лексичного матеріалу для студентів спортивного закладу вищої освіти, підвищив рівень засвоєння лексичного матеріалу. Студенти експериментальної групи виявили більш високий рівень активності, вимагали додаткових вправ та виявляли інтерес до більш складних вправ. Отже, використання розробленої системи вправ підвищило зацікавленість студентів, їх активність та мотивацію.

Все це дозволяє зробити висновок: не треба генерувати спеціальних зусиль для перенесення мовленнєвих умінь, необхідно професійно управляти навчальним процесом, враховуючи параметри усної та письмової форм комунікації.

Викладачі спортивного закладу вищої освіти вважають, що «необхідно наблизити зміст і методику навчання до потреб майбутньої професійної діяльності студентів, а також виділити комунікативно значущі теми та ситуації профорієнтованого навчання» [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Ermolaev, V. K., Maksimova, K. V., Sorokina Ju. N., & Shpan'ko T. S. (2009). *Povyshenie jeffektivnosti processa obuchenija anglijskomu jazyku v sportivnom vuze* [Increase the effectiveness of the process of teaching English at a sports university]. Retrieved May 1, 2018, from http://www.confcontact.com/2009fil/3_ermolaev.php (in Russian)
[Ермолаев, В. К., Максимова, К. В., Сорокина Ю. Н., & Шпанько Т. С. (2009). *Повышение эффективности процесса обучения английскому языку в спортивном вузе*. URL: http://www.confcontact.com/2009fil/3_ermolaev.php].
2. Gal'skova, N. D. (2003). *Sovremennaja metodika obuchenija inostrannym jazykam* [Modern methods of teaching foreign languages]. Moscow: ARKTI (in Russian)
[Гальскова, Н. Д. (2003). *Современная методика обучения иностранным языкам*. Москва: АРКТИ].
3. Gal'skova, N. D., & Gez, N. I. (2006). *Teorija obuchenija inostrannym jazykam. Lingvodidaktika i metodika* [Theory of teaching foreign languages. Linguodidactics and methodology]. Moscow: Akademija (in Russian)
[Гальскова, Н. Д., & Гез, Н. И. (2006). *Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика*. Москва: Академия].
4. Gnatenko, K. V. (2012). *Problemy pri izuchenii anglijskogo jazyka* [Problems in studying English language]. In *Nauka v informacijnomu prostori* (pp. 69–71). Dnipropetrovsk: Bila K. O. (in Russian)
[Гнатенко, К. В. (2012). Проблемы при изучении английского языка. В *Наука в інформаційному просторі* (с. 69–71). Дніпропетровськ: Біла К. О.].
5. Hnatenko, K. V., & Kovalenko, Yu. M. (2017). *Osoblyvosti metodyky navchannia form sposobu ta chasu anhliiskoho diieslova dlia studentiv sportyvnoho osvithnoho zakladu* [Peculiarities of Teaching Methods of Forms of Mood and Tense of English Verb for the Students of Sports Educational Establishment]. *Pedahohichniy dyskurs*, 23, 48–52 (in Ukrainian)

- [Гнатенко, К. В., & Коваленко, Ю. М. (2017). Особливості методики навчання форм способу та часу англійського дієслова для студентів спортивного освітнього закладу. *Педагогічний дискурс*, 23, 48–52].
6. Nikolaieva, S. Yu. (2003). *Zahalnoievropeiski rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia* [European-wide recommendations on language education: study, teaching, assessment.]. Kyiv: Lenvit (in Ukrainian)
[Ніколаєва, С. Ю. (2003). *Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання*. Київ: Ленвіт].
7. Nikolaieva, S. Yu., Bihych, O. B., ... Brazhnyk, N. O. (1999). *Metodyka navchannia inozemnykh mov u serednikh navchalnykh zakladakh* [Methods of teaching foreign languages in secondary schools]. Kyiv: Lenvit (in Ukrainian)
[Ніколаєва, С. Ю., Бігич, О. Б., ... Бражник, Н. О. (1999). *Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах*. Київ: Ленвіт].
8. Petrusenko, N. Ju., & Soina, I. Ju. (2014). K voprosu o motivacii i ee roli v obuchenii inostrannomu jazyku [On the question of motivation and its role in teaching foreign language]. In *Linhvistychna pidhotovka studentiv nefilologichnykh spetsialnostei vyshchykh navchalnykh zakladiv u konteksti bolonskoho protsesu ta zahalnoievropeiskykh rekomendatsii z vyvchennia, vykladannia ta otsiniuvannia mov*. Odesa: n. d. (in Ukrainian)
[Петрусенко, Н. Ю., & Соина, И. Ю. (2014). К вопросу о мотивации и ее роли в обучении иностранному языку. В *Лингвистична підготовка студентів нефілологічних спеціальностей вищих навчальних закладів у контексті болонського процесу та загальноєвропейських рекомендацій з вивчення, викладання та оцінювання мов*. Одеса: n. d.].
9. Sorokina, Ju. N., & Shpan'ko T. S. (2011). *Professional'no-orientirovannoe obuchenie inostrannogo jazyka v vuzе* [Professionally-oriented foreign language teaching at the university]. Retrieved May 1, 2018, from http://www.confcontact.com/20110225/fl4_sorokina.php (in Ukrainian)
[Сорокина, Ю. Н., & Шпанько Т. С. (2011). *Профессионально-ориентированное обучение иностранного языка в вузе*. URL: http://www.confcontact.com/20110225/fl4_sorokina.php].
10. Sorokina, Ju. N., & Shpan'ko, T. S. (2009). *Obuchenie inostrannomu jazyku na nejazykovyh special'nostjah vuzov* [Teaching a foreign language in non-linguistic specialties of high schools]. Retrieved May 1, 2018, from http://www.confcontact.com/2009_03_18/pe6_sorokina.php (in Ukrainian)
[Сорокина, Ю. Н., & Шпанько, Т. С. (2009). *Обучение иностранному языку на неязыковых специальностях вузов*. URL: http://www.confcontact.com/2009_03_18/pe6_sorokina.php].
11. Sorokina, Ju. N., & Shpan'ko, T. S. (2010). *Aktivnaja metodika perevoda* [Active translation technique]. Retrieved May 1, 2018, from http://confcontact.com/2010alyans/fl3_sorok.php (in Ukrainian)
[Сорокина, Ю. Н., & Шпанько, Т. С. (2010). *Активная методика перевода*. URL: http://confcontact.com/2010alyans/fl3_sorok.php].
12. Vyshnevskiy, O. I. (2011). *Metodyka navchannia inozemnykh mov* [Methodology of teaching foreign languages]. Kyiv: Znannia (in Ukrainian)
[Вишневецький, О. І. (2011). *Методика навчання іноземних мов*. Київ: Знання].